

РЕВОЛЮЦІЯ НА ГРАНІТІ 1990 р. ТА ПОМАРАНЧЕВА

РЕВОЛЮЦІЯ 2004 р.: У ПОШУКАХ ІДЕЇ СОБОРНОСТІ

У статті здійснено спробу проаналізувати консолідаційні аспекти ідейних засад Революції на граніті 1990 р. і Помаранчевої революції. Автор стверджує, що революційні події в Україні в 1990 і 2004 рр. об'єднали українське суспільство навколо ідей державної незалежності і будівництва демократичної правової держави з євроінтеграційною перспективою.

Ключові слова: революція, соборність, демократична правова держава, незалежність, євроінтеграція, студентське голодування.

Революції, що мали місце в Україні у 1990 і 2004 р., є прикладами мирної боротьби громадян за свої демократичні права. Зрозуміло, що як будь-які радикальні зрушення події 1990 і 2004 рр. викликали спротив у частини населення держави, а в українських реаліях окремі політичні сили навіть намагалися використати революції для розколу суспільства по лінії Схід-Захід. Однак і студентське голодування 1990 р., і Помаранчева революція заклали підвалини для формування об'єднавчої ідеології для країни.

Національне відродження і процес здобуття Україною незалежності отримали достатньо широке висвітлення в сучасній історико-політичній думці. Розв'язання проблеми окреслено в дослідженнях В.Литвина, С.Кульчицького, О.Бойка, О.Гараня, Я.Грицака, Г.Касьянова.

Відзначимо, що в науковій літературі існує декілька підходів щодо оцінки ступеня єдності країни в умовах революції 2004 р. і формування помаранчевої об'єднавчої ідеології. Так, сепаратистські спалахи в 2004 р. виникли, на думку Л.Бевзенка, як конкурентне міфологічне середовище по відношенню до головного міфу Майдану про викрадену Правду, Свободу, Рівність, Демократію. Він вважав, що втраченою здавалася регіональна гідність, люди почали відчуватися “другим сортом” і повстали проти цього [1, с.172]. Відомий філософ

М.Попович також погоджувався, що прихильників Майдану наповнювала ідея Свободи. Натомість позиція південно-східних регіонів, на його думку, була зумовлена суто матеріальними інтересами населення розореної індустріальної частини краю і була виразно тред-юніоністською [2, с.4]. На думку Г.Касьянова, виник не так розкол країни за уявними кордонами “Схід – Захід”, “російськомовні – україномовні”, як реальне провалля між правлячими владними елітами й більшістю населення, між багатими і бідними, між бюрократією та громадянами [3, с.403]. Дослідник виборчих процесів С.Рябов вважав, що інтерпретація Помаранчевої революції як конфлікту між регіонами України є підміною справжньої причини політичної кризи її видимим проявом. Він стверджував, що причина кризи – не в розрізненні регіонів, а в конфлікті по лінії “законність і порядок” – “сваволя та беззаконня” [4, с.79-80].

Однак на сучасному етапі наукових досліджень недостатньо систематизованими і вивченими є об’єднавчі наслідки революційних здвигів 1990 і 2004 рр. З огляду на це у статті поставлено завдання проаналізувати соборницькі тенденції під час революційних рухів 1990 і 2004 рр. та процес формування елементів ідеї соборності як їх ідеології.

Перебудовчі процеси в кінці 80-х – на поч. 90-х рр. ХХ ст. стимулювали українське суспільство до національно-державного відродження. Підтримка незалежності посилювалася внаслідок відкриття репресивних сторінок радянської історії, релігійного ренесансу, незадоволення замовчуванням владою наслідків Чорнобильської катастрофи, погіршення соціально-економічної ситуації в країні.

У республіці на хвилі перебудови відбувалося формування опозиційних Компартії політичних структур. У листопаді 1989 р. утворився Демократичний блок, в якому об’єдналися для виборів 1990 р. 43 організації та групи, в тому числі Народний Рух України за перебудову, Товариство української мови ім. Т.Г.Шевченка, “Меморіал”, “Зелений світ”, Українська гельсінська спілка, Українська національно-демократична ліга, Товариство Лева, Спілка незалежної

української молоді (СНУМ), Українська студентська спілка (УСС) та інші організації [5, с.588].

Демблок почав робити зусилля для синхронізації виступів громадян проти влади. 18 лютого 1990 р. в населених пунктах 16 областей і в столиці пройшли мітинги, в яких взяло участь близько 100 тис. осіб. На цих мітингах обговорювалися конкретні питання: про створення громадських комітетів управління на підприємствах, української національної армії на професійній основі, деполітизації армії, міліції й органів безпеки, затвердження національної символіки як державної [6, с.366].

У 1990 р. відбулися перші відносно вільні вибори в республіці. Попри всі протиправні й злочинні заходи партійного апарату, Демократичний блок здобув 111 депутатів до Верховної Ради УРСР та значну кількість депутатів до місцевих рад. Найбільших успіхів він досяг на Західній Україні, та в м. Києві, а передовсім на Львівщині, Івано-Франківщині й Тернопільщині [5, с.605]. Однак компартійна номенклатура зберегла позиції у Верховній Раді нового складу, де налічувалося 93 партійні працівники. Але вона програла вибори в багатьох місцевих радах. До складу облрад не потрапили окремі секретарі обкомів, не були обрані до рад близько восьми десятків перших секретарів міськвиконкомів і райкомів КППС (зокрема, в Донецькій та Івано-Франківській областях – кожний четвертий; у Криму – кожний п'ятий). Було забалотовано майже 90 попередніх голів виконкомів міських і районних рад [6, с.368].

Серед народних депутатів-комуністів Верховної Ради не було єдності. 22 з них входили в опозиційну “Народну раду”, частина підтримувала Демплатформу, інші не входили в угруповання і практично не підтримували пропозицій, що виносилися більшістю. Комуністи-депутати також віддали опозиції робочі органи Верховної Ради. Зі 109 депутатів, які працювали на постійній роботі в комісіях Верховної Ради, майже 80 були представниками опозиції [7, арк.15].

На середину 1990 р. в республіці відбулося різке загострення соціально-політичної ситуації, а особливо у великих промислових регіонах, Києві та за-

хідних областях України. Головними причинами невдоволення населення став дефіцит багатьох товарів, інфляція, тіньова економіка, ріст злочинності, діяльність політичних угруповань і недоліки в роботі Верховної Ради УРСР. Проголошений головою Ради міністрів СРСР М.Рижковим на сесії Верховної Ради СРСР на початку 1990 р. у доповіді “Про економічне становище країни і концепцію переходу до регульованої ринкової економіки” курс на ринкові реформи означав згортання масштабів соціального забезпечення і захисту громадян державою і був сприйнятий як посягання на життєві інтереси населення [8, арк.23-24].

У свою чергу 16 липня 1990 р. Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про державний суверенітет, в якій було проголошено державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах. Серед інших засад суверенітету Верховна Рада України задекларувала також, що територія Української РСР в існуючих кордонах є недоторканою і не може бути змінена та використана без її згоди [9, с.5].

У цих умовах новоутворені громадсько-політичні структури (Рух, Українська республіканська партія, Асоціація демократичних рад народних депутатів і демократичних блоків у радах, Українська міжпартійна асамблея, СНУМ, УСС та ін.) зробили спробу вплинути на роботу другої сесії Верховної ради УРСР, яка відкрилася в жовтні 1990 р. Їх ватажки відкрито заявили, що виведуть на політичну маніфестацію на вулиці Києва не менш, як мільйон осіб, загрожували паралізувати республіку загальним страйком. Цим вони хотіли примусити Верховну Раду УРСР відмовитися від підписання нового Союзного договору, у якій то б не було формі, домогтися відставки уряду і Голови Верховної Ради і, зрештою, розпуску парламенту республіки [10, арк.30].

Однак у страйку 1 жовтня 1990 р. в цілому у республіці взяло участь близько 10 тис. осіб із 25 млн. працюючих [10, арк.30]. Натомість 2 жовтня 1990 р. на площі Жовтневої революції в Києві було розпочате голодування студентів, яке організувала УСС, Львівське та Івано-Франківське студентське

братство. До 11 жовтня 1990 р. в голодуванні брало участь понад 60 осіб, які прагнули примусити Верховну Раду УРСР відмовитися від підписання нового Союзного договору, в якій би то не було формі, домогтися відставки уряду і Голови Верховної Ради і розпуску парламенту республіки [11, арк.117-178]. Ставилися також вимоги проходження військової служби юнаками-українцями на території України, націоналізації майна Компартії України та комсомолу[12].

На підтримку голодуючих застрайкували вищі навчальні заклади Києва (а також технікуми, ПТУ і старші класи шкіл). Мітингувальники перекрили рух транспорту, оточили Верховну Раду, захопили корпуси університету ім. Т.Шевченка. Студентські акції протесту пройшли в обласних центрах [12]. З цього приводу перший секретар ЦК Компартії України С.Гуренко на засіданні Політбюро зазначив: “Нас ударили через вузи, через школи і ПТУ, і через місто Київ. Поступилися вулицями, поступилися площами і не протиставили нічого іншого. Ніяких інших методів, в колективи як слідує не увійшли. І втратили молодь, що навчається” [13, арк.4].

Для розгляду претензій студентів була створена погоджувальна комісія Верховної Ради УРСР. 17 жовтня 1990 р. парламент прийняв Постанову «Про розгляд вимог студентів, які проводять голодування в м. Києві з 2 жовтня 1990 року». У ній студентські ініціативи було знівельовано складними процедурами і розмитими формулюваннями. Опозиціонерам вдалося лише домогтися відставки Голови Ради Міністрів УРСР В.Масола. Натомість проведення перевиборів Верховної Ради ставилося в залежність від результатів референдуму про довіру представницькому органу, військова служба поза межами республіки мала відбуватися тільки за добровільною згодою громадян, питання націоналізації компартійного майна в Україні передавалося на розгляд тимчасової комісії. Парламентарії також пообіцяли “спрямувати всі зусилля Верховної Ради УРСР на стабілізацію політичної і економічної ситуації в республіці, на побудову правової суверенної Української держави, прийняття

нової Конституції республіки, і поки цього не досягнуто, укладення Союзного договору вважати передчасним” [14].

Ідеї незалежності України, що були озвучені вголос під час Революції на граніті в жовтні 1990 р. на всю республіку, стали основою, на якій консолідувалося суспільство під час всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. В умовах швидкої дезінтеграції СРСР і складної соціально-економічної ситуації в Російській Федерації незалежність України на референдумі була підтримана переважною більшістю населення у всіх регіонах країни. Позитивну роль у переконанні національних меншин у необхідності будівництва Української держави відіграли толерантне ставлення до представників національних меншин українців та виважена політика української влади, яка шляхом прийняття Декларації прав національностей і рядом інших заходів зняла напругу в міжетнічних відносинах.

Однак, незважаючи на приголомшливу підтримку населенням республіки незалежності на грудневому референдумі 1991 р., соціально-економічна криза, занурення країни у владний безлад, зростання рівня злочинності, а також експансивна політика окремих політичних сил сусідніх держав на початку 90-х рр. XX ст. знизили рівень підтримки українським суспільством незалежності та ускладнили об’єднувчі процеси.

Після обрання в 1994 р. Президентом України Л.Кучми суспільно-політична і соціально-економічна ситуація в державі поступово стабілізувалася. Л.Кучма спромігся зупинити економічну кризу, налагодив роботу органів державної влади, встановив добросусідські відносини з суміжними державами. Усе ж дискусійні для країни питання (мова, історія, культурно-духовна орієнтація, зовнішньополітичні відносини), які перешкоджали консолідації українського народу, не розв’язувалися, а фактично були заборонені для публічного обговорення. Відбулося перетворення України в авторитарну державу з низьким рівнем дотримання прав і свобод громадян, що викликало спротив громадськості. Поштовхом до акцій протесту стала смерть журналіста Г. Гонгадзе, яка оголила всі недоліки режиму. Одночасно, на думку одного з

організаторів акції “Україна без Кучми” 2000 – 2001 рр. Ю. Луценка, однією з найбільших заслуг протестного руху було те, що “люди побачили, що вони – громадяни однієї країни – прагнуть одного й того самого” [15, с.4].

Президентські вибори 2004 р. стали спробою владних еліт і олігархії продовжити свою владу через нагнітання міжрегіональних протиріч. Уже на етапі реєстрації в ЦВК кандидатів на пост Президента України в 2004 р. в передвиборчій програмі В.Януковича було закладено підставу для маніпулювання в майбутньому тезою про розкол України. Зокрема, в його програмі зазначалося, що “ті, хто розриває Україну на “західних” та “східних”, “ширих” та “штучних” українців, шукає ворогів всередині держави та паплюжить її за кордоном, повинні зрозуміти, що їх пора минула” [16, арк.108]. На думку С.Тарана, через ідеологічну мобілізацію східноукраїнського регіону відбулося ембріональне зародження етнічної ідентичності [17, с.20].

Наприкінці вересня 2004 р., на думку Г.Касьянова, дотримуючись порад російських політтехнологів, В.Янукович на прес-конференції додав до своєї програми два гасла: запровадження російської мови як другої державної і подвійного громадянства. Окрім того, він досить критично висловився з приводу вступу України до НАТО. Як виявилось, цей хід не був ефективним – кількість прихильників В.Януковича до жовтня стабілізувалася (як і географія його підтримки), а ось радикалізацію його супротивників він забезпечив [3, с.314]. Як зазначає Т.Кузьо, В.Янукович, слухаючи своїх російських технологів, додатково зіпсував свою репутацію в Центральній Україні [18, с.69].

Були кандидати в Президенти України зі значно радикальнішими позиціями, але вони не були самостійними і швидше відтіняли самого В.Януковича. Так, кандидат у Президенти України О.Базилук виступав за реальну інтеграцію з країнами СНД, перетворення ЄЄП в Слов’янський Союз Незалежних держав з єдиною валютою та власними наддержавними інститутами, підтримував захист Української православної церкви на чолі з В.Сабоданом від розкольників та закріплення на законодавчому рівні рівноправності російської й української мови. Натомість у програмі кандидата на пост Президента України В.Ющенко

було зазначено, що він буде “сприяти єдності народу України, орієнтації суспільства і держави на загальнолюдські цінності – свободу, демократію, міжнаціональну і міжконфесійну злагоду, взаємну повагу і толерантність, справедливість і добро” [16, арк.53, 167-168].

Однією з наймогутніших провокацій став показ на контрольованому владою телеканалі ролика, поданого як певна антиреклама опозиції: карта України подібно до м'ясної туші була розділена на три сорти, де першим сортом була Західна Україна, другим – Центральна і третім – Східна та Південна. Ідею протиставлення російськомовного Сходу та україномовного Заходу і Центру, очевидно, було розроблено і запроваджено російськими політехнологами [3, с.308].

У дезінтеграційні процеси в 2004 р., ймовірно, втручалися і спецслужби інших країн. Так, керівник департаменту Національного інституту з питань міжнародної безпеки А.Мішин стверджував, що ще в 2002 р. була створена американська фірма “Агент корпорейшн”, яка займалася питаннями сепаратизму в Україні. Вона отримувала величезне фінансування, а в її штаті працювали суперфахові аналітики та психологи [19, с.1, 4]. Тема “розколу” України лунала настільки часто у виступах політиків та журналістів від влади, що знадобилася спеціальна заява депутатів парламенту від опозиції (13 листопада 2004 р.) з вимогою до Національної ради з телебачення та радіомовлення заборонити трансляцію подібних матеріалів [3, с.320].

Помаранчева революція, що вибухнула внаслідок масових зловживань і порушень законодавства влади під час виборів, спровокувала опір владних структур Сходу і Півдня України. Для тиску на помаранчевий майдан прихильники В.Януковича почали погрожувати розколом і створенням чи то окремої держави чи переформатуванням України у федерацію.

Дестабілізація ситуації в країні, яка супроводжувала сепаратистські дії керівництва південно-східних регіонів України, засуджувалася населенням України. Українське суспільство також виступало проти створення штучних економічних криз “на глиняних ногах”, які ініціювалися певними політичними

силами в умовах Помаранчевої революції [20, с.4]. Опитування, проведені газетою “День” 30 листопада 2004 р., засвідчили, що громадяни України усвідомлювали відсутність серйозних підстав для сепаратизму і штучність його ініціювання. Так, 34,46% опитаних вважали сепаратизм в Україні політтехнологією з метою шантажу; 22,3% – вимушеною необхідністю прихильників В.Януковича; 25,42% – бажанням місцевої влади захистити свої посади і свій бізнес, а 12,43% опитаних – результатом зовнішнього впливу [21].

Однак затяжне виборче протистояння між В.Ющенком і В.Януковичем мало й певний позитивний ефект для єдності країни. Під час виборів обидва кандидати активно залучали спостерігачів і членів комісій з електорально близьких їм регіонів для праці у виборчих комісіях “чужих” областей. Внаслідок цього, як писали жителі м. Червонограда, “сотні (а точніше – тисячі) жителів Сходу України змогли для себе відкрити Західну Україну. Вони на власні очі переконалися, що “злі бандерівці” насправді такі ж самі українці, і ніхто нікого не б’є за розмови на російській мові” [22, с.55]. Краще дізналися про Схід і Південь України також спостерігачі із Західної України.

Помаранчева революція виявила, що в українському суспільстві формується нова свідомість – демократична свідомість росіян і/чи російськомовних, які почуваються повноцінними і повноправними громадянами України. Вони чудово знають, що в демократичній Україні ніхто не примушуватиме їх відмовитися від російської мови вдома, чи на вулиці, чи на робочому місці. Але саме ця категорія українських громадян, як правило, чудово знає українську мову і послуговується нею, коли це необхідно [23, с.4]. Як описує О.Забужко, відбулося “якесь сливе алхімічне, перетворення маси розрізнених індивідів на єдину істоту – на колективного індивіда, наділеного власною волею, – це і є те, що в класичному лексиконі зветься “народженням нації” [24, с.15]. Більше того, вона вважає, що українці вперше уgliedили себе “гордим, дужим, шляхетним і, о Господи, яким же красивим народом” [24, с.15].

Поза увагою нового Президента України В.Ющенка, який переміг на повторних виборах у грудні 2004 р., не залишилася проблема дезінтеграції

країни. Він уже на початку свого президентства підкреслював, що “Україна – це єдине ціле, вона не ділиться на три сорти. Тому що кожний громадянин України – це вищий сорт” [25, с.8]. Розуміння потреби зміцнення єдності країни і консолідації нації В.Ющенко засвідчив також у своїй інавгураційній промові 23 січня 2005 р. Він, зокрема, зазначив: “Я – президент всієї України... Ми громадяни України, стали єдиною нацією. Нас не розділити ні мовами, якими ми розмовляємо, ні вірами, які ми ісповідуємо, ні політичними поглядами, які ми обираємо” [22, с.253]. Проте значних практичних кроків задля засипання тріщин у відносинах між регіонами країни новій владі зробити не вдалося.

Помаранчева революція розбудила в суспільстві надії на можливість консолідації навколо будівництва правової демократичної країни. Як об’єднувальна ідея для громадян держави значною мірою викристалізувалася також євроінтеграційна перспектива. Однак не відбулося системних змін у владі, а боротьба за політичні впливи між В.Ющенком і Ю.Тимошенко послабила процеси міжрегіональної співпраці. До всього цього постпомаранчевий період гостро поставив питання неготовності еліт йти на компроміси і впроваджувати реформи задля досягнення соборності країни. Після обрання Президентом України в 2010 р. В.Януковича в національно-культурній політиці відбувся ухил на користь національних меншин і посилилася співпраця в міжнародних відносинах з Російською Федерацією. Така зміна внутрішньої і зовнішньої політики поставила під сумнів реалізацію консолідаційних ідей будівництва незалежної демократичної правової держави як складової частини Євроспільноти.

Отже, обидва українські революційні здвиги в 1990 і 2004 рр. виробили нові консолідаційні ідеї для українського суспільства. Революція на граніті проголосила на повний голос ідею незалежності України, яка здобула приголомшливу підтримку на всеукраїнському референдумі у грудні 1991 р. Помаранчева революція спонукала більшість українців об’єднатися навколо ідеї демократичної правової держави з євроінтеграційною перспективою. Одночасно принципи Українських революцій 1990 і 2004 рр. стали складовими

ідеї соборності України. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні історичних підвалин шляхів консолідації українського суспільства і напрацюванні способів нейтралізації дезінтеграційних ризиків для країни.

1. Бевзенко Л.Д. Регіон як явище соціальної самоорганізації / Л.Д. Бевзенко // Практична філософія. – 2006. – №2. – С.166-173.
2. Попович М. Перед вічним Майданом / М. Попович // Критика. – К., 2005. – Ч.3. – С.2-4.
3. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії / Г. Касьянов. – К.: Наш час, 2008. – 432 с.
4. Рябов С. Вибори як дзеркало протиріч українського суспільства / С. Рябов // Вибори та демократія. – 2004. – №2. – С.76-80.
5. Камінський А. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні / А.Камінський. – Мюнхен: Вид-во М.Баб’юка, 1990. – 623 с.
6. Литвин В.М. Історія України (У 3-х томах). Том III. Новітній час (1914-2004). Книга друга / В.М.Литвин. – К.: Альтернативи, 2005. – 640 с.
7. Центральний державний архів громадських об’єднань України (далі – ЦДАГО України), ф.1, оп.11, спр. 2220. – 55 арк.
8. ЦДАГО України, ф.1, оп.32, спр.2727. – 189 арк.
9. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. – К.: В-во “Україна”, 1991. – 8 с.
10. ЦДАГО України, ф.1, оп. 32, спр.2768. – 218 арк.
11. ЦДАГО України, ф.1, оп.32, спр.2850 – 238 арк.
12. Революція на граніті // Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Революція_на_граніті. Сайт відвідано 24 січня 2012 р.
13. ЦДАГО України, ф.1, оп.11, спр. 2198. – 178 арк.
14. Постанова Верховної Ради Української РСР «Про розгляд вимог студентів, які проводять голодування в м. Києві з 2 жовтня 1990 року» // Режим доступу: <http://revnagraniti.wordpress.com/п-о-с-т-а-н-о-в-а-верховної-ради-україн/>. Сайт відвідано 24 січня 2012 р.
15. Луценко Ю. Як тільки настає час атаки опозиції треба випити 50 “бойових” і йти вперед / Ю.Луценко // Україна молода. – К., 2003. – 21 травня. – С.4.
16. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф.5225, оп. 1, спр.748. – 263 арк.

17. Таран С. Восток-Запад: одним хлеба, другим – зрелищ / С. Таран // Зеркало недели. – К., 2005. – 12 марта. – С.20.
18. Kuzio T. Od Kuczmy do Juszczenki. Wybory prezydenckie w kontekście romańczowej rewolucji / T. Kuzio // Nowa Ukraina. Zeszyty historyczno-politologiczne. – Kraków: Towarzystwo Wydawnicze Historia Jagellonica, 2006. – №1. – S.57-79.
19. Грицик Ю. Вибір спецслужб / Ю.Грицик // Експрес. – Львів, 2004. – 16-23 грудня. – С.1, 4.
20. Юрченко А. Кризис на глиняных ногах / А. Юрченко // Украина – Центр. – Кировоград. – 2004. – 24 декабря. – С.4.
21. Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/poll/?pollID=47>.
22. Новели Помаранчевої Революції / [ред.-упор.: Дзіковський П., Миронов О., Солодько П.]. – Дрогобич: Вид. фірма “Відродження”, 2005. – 264 с.
23. Пахльовська О. Російська мова і демократія: нерозв’язана дилема історії / О. Пахльовська // День. – К., 2005. – 15 лютого. – С.4.
24. Забужко О. Let my people go: 15 текстів про українську революцію. 2-е вид. випр / О. Забужко. – К.: Факт, 2006. – 232 с.
25. Ющенко В. Мой первый президентский визит будет в Восточную Украину / В.Ющенко // Вечерние Вести. – К., 2004. – 23 декабря. – С.8.

S. V. Adamovych. The 1990 Granite revolution and the 2004 Orange revolution: searching the cohesion idea. The article attempts to analyze the consolidation aspects of the ideological grounds of the 1990 Granite revolution and the 2004 Orange revolution. The author argues that the revolutionary events of 1990 and 2004 in Ukraine united the Ukrainian society around the ideas of state independence and developing of a democratic and legal state with the European perspectives.

Key words: revolution, cohesion, democratic legal state, independence, European orientation, students’ hunger strikes.